

14. Чаплинський К.О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій: монограф. / К.О. Чаплинський. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. – 496 с.

УДК 342:351.746.2: 35.072.22 (477)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ПЕРЕВИЩЕНЬ ВЛАДИ ТА СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ПРАЦІВНИКАМИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Жупіна О.С., прокурор відділу

Прокуратура Запорізької області

У статті автор розглядає особливості подолання протидії розслідуванню перевищення влади та службових повноважень, вчинених працівниками органів внутрішніх справ. У систематизованому виді подається характеристика видів протидії розслідуванню вказаних злочинів. Крім того, автор наводить особливості проведення слідчих дій у кримінальних провадженнях цієї категорії.

Ключові слова: протидія розслідуванню, приховування злочину, вплив на свідків, інсценування, лжесвідчення.

Жупина А.С. НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ РАССЛЕДОВАНИЮ ПРЕВЫШЕНИЙ ВЛАСТИ И СЛУЖЕБНЫХ ПОЛНОМОЧИЙ, СОВЕРШЕННЫХ РАБОТНИКАМИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ / Прокуратура Запорожской области, Украина

В статье автор рассматривает особенности преодоления противодействия расследованию превышении власти и служебных полномочий, совершенных работниками органов внутренних дел. В систематизированном виде дается характеристика видов противодействия расследованию указанных преступлений. Кроме того, автор отмечает особенности проведения следственных действий по уголовным производствам данной категории.

Ключевые слова: противодействие расследованию, сокрытие преступления, влияние на свидетелей, инсценировка, лжесвидетельство.

Zhupina A.S. SOME FEATURES OF OVERCOMING OF RESISTANCE TO INVESTIGATION INTO EXCESS OF AUTHORITY AND ABUSE OF POWER, COMMITTED BY EMPLOYEES OF BODIES OF INTERNAL AFFAIRS / Public prosecutor's office in Zaporizhzhya region, Ukraine

In the article the author studies special features of overcoming of resistance to investigation into excess of authority and abuse of power, committed by employees of bodies of internal affairs, because the statistics says about increase of quantity of applications and reports about coercive actions, committed by employees of bodies of internal affairs. The decisions of European Court of Human Rights in cases of complaints about investigatory powers are analyzed.

Also the author researches the problem of struggle against cruel treatment of people, arrested for suspicion in committing the crime, causeless rejection of institution of legal proceedings or against groundless closing of criminal cases against employees of law enforcement authorities.

The author analyses approaches to the conception impediments to investigation and proposes its uttermost definition. The main types of impediments to investigation are defined: concealment and destruction of vestiges of a crime and criminal; concealment and destruction of information which can be evidence and its carriers; influence on participants of criminal proceedings (bribery, threats, blackmail etc.); interference in the activity of law enforcement authorities, putting obstacles in the work of investigator or operative agent to complicate the investigation.

The article researches specificity of forms and methods of law enforcement authorities' counteraction to investigation and solving of crimes, committed by other citizens. The methods of overcoming of main types of counteraction to solving and investigation of these crimes are proposed.

Besides the author gives peculiarities of carrying out testing measures and investigative actions about applications and cases of this category. Situations of influence on witnesses and victims are analyzed, methods of their overcoming are suggested.

It is established that one of the most popular forms of counteraction is perjury, which comes from employees of law enforcement authorities or from other citizens (witnesses, applicants, victims, colleagues) under their influence. According to this fact the author proposes some logical, psychological, tactical and combined methods aimed at overcoming of perjury during the interrogation.

The author also considers that there is a need to complete current legislation with a norm which can consolidate the right of the body of the state Bureau of investigation to conduct confidential investigative action-removal of information from transport telecommunication systems.

Key words: counteraction investigation, concealment of crime, influence is on witnesses, stagings, perjuries.

Відповідно до положень статті 3 Конституції України утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1]. Згідно з вимогами статті 28 Конституції України та статті 3 Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини нікого не можна піддавати катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [2].

Абсолютна заборона катувань і нелюдського чи такого, що принижує гідність поводження чи покарання, безперечно, тягне за собою необхідність вжиття державою адекватних та дієвих заходів по боротьбі з такими явищами.

Однак, не зважаючи на вищезазначені вимоги чинного законодавства, з кожними роком Європейський суд з прав людини виносить усе більшу кількість рішень, якими встановлюються і підтверджуються факти порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини та основних свобод, внаслідок чого державам, у тому числі Україні, висувається вимога щодо забезпечення ефективного розслідування обвинувачень у жорстокому поводженні. Так, згідно з рішенням від 05.04.2005, прийнятого у справі «Афанасьєв проти України», визнано порушення статті 13 Європейської конвенції з прав людини у зв'язку з тим, що за скаргою заявника державні органи здійснили поверхневу перевірку. Європейський суд з прав людини дійшов висновку, що: «правоохоронні органи прийняли заперечення працівників міліції за чисту монету та відмовили в порушенні кримінальної справи проти них попри свідчення заявника та незаперечні тілесні ушкодження у нього» [3].

Також слід відмітити, що зазначена негативна діяльність правоохоронних органів є характерною для багатьох країн, у тому числі країн Європи. Прикладом може слугувати справа Європейського суду з прав людини «Огнянова та Чобан проти Болгарії», в якій оскаржено висновки органів слідства про те, що громадянин Стефанов загинув унаслідок падіння із вікна. У результаті розгляду справи було винесено рішення про порушення вимог ст.2 Конвенції щодо неповноти та невсебічності характеру проведеного розслідування, оскільки малоімовірним є те, що всі тілесні пошкодження громадянина Стефанова, які були на його тілі, кінцівках та голові, могли бути результатом виключно падіння з вікна [4, 9]. У справі «Корсаков проти Молдови» також зазначається, що упродовж розслідування справи її провадження закривали і відкривали щонайменше 12 разів. Щоразу слідство доходило висновку, що тілесні ушкодження були спричинені падінням заявника на землю відразу після його затримання, незважаючи на однозначне ствердження медекспертів про те, що тілесні ушкодження, яких зазнав заявник, могли виникнути лише внаслідок побиття [5, 29].

Правозахисні організації та Уповноважений Верховної Ради з прав людини в Україні також постійно звертають увагу на непоодинокі випадки жорстокого поводження в правоохоронних органах з особами, які затримані за підозрою в скоєнні злочину, та на безпідставну відмову в порушенні чи необґрунтоване закриття порушень проти працівників правоохоронних органів кримінальних справ [6, 193].

Враховуючи викладене, констатуємо, що питання додержання прав людини, зокрема, в частині заборони катування та безпідставного застосування насильства під час здійснення кримінально-процесуальної діяльності, завжди було і залишиться актуальним.

Незважаючи на акцентування уваги Європейським судом з прав людини на недопущення державами порушень вимог Конвенції, згідно з останніми статистичними даними Генеральної прокуратури України, впродовж 2005-2010 років спостерігається збільшення кількості заяв та повідомлень про вчинення працівниками органів внутрішніх справ насильницьких дій, у тому числі із трагічними наслідками. Так, кількість таких звернень протягом 2010 року порівняно із 2005 роком збільшилась **у 5 разів**. Протягом 2010 року в органах прокуратури зареєстровано **6 817** заяв і повідомлень про злочини, пов'язані із застосуванням насильства працівниками органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків. За результатами дослідчих перевірок за заявами та повідомленнями відповідної категорії, упродовж минулого року порушено лише **100** кримінальних справ, тобто 1,5% від загальної кількості зареєстрованих повідомлень [7].

Не можна не відмітити, що доволі значна розбіжність між кількістю зареєстрованих заяв та порушених за ними кримінальних справ є наслідком не лише безпідставних звинувачень на адресу правоохоронців, процесуальної обмеженості перевірочних дій на стадії порушення кримінальної справи, а й у зв'язку із вчиненням протидії встановленню істини з боку зацікавлених осіб.

Отже, вважаємо за доцільне висвітлити особливості подолання протидії розслідуванню перевищення влади та службових повноважень, вчинених працівниками органів внутрішніх справ, що і є метою цієї статті.

Але перед цим, зазначимо, що загальними аспектами зазначеної проблематики займалися не лише зарубіжні вчені – Е. Анушат, А. Вейнгарт, а й вітчизняні – В.І. Громов, В.П. Давидов, С.М. Трегубов, І.М. Якимов, Л.С.Белогріц-Котляровський, А.Ф. Бернер, В.П. Даневський, Н.А. Неклюдов, С.В. Познишев, Я.Г.Сіверський, Р.С. Белкін та ін. Відмічаючи певну практичну значимість робіт вказаних вчених, слід відмітити, що в більшості з них не розглядаються питання подолання протидії розслідуванню злочинів, вчинених саме правоохоронцями, у зв'язку з чим це питання є майже не дослідженим і таким, що потребує детального вивчення.

Отже, почнемо дослідження зі змісту поняття «протидія розслідуванню». Серед науковців немає єдиного підходу до визначення поняття протидії розслідуванню, однак, вважаємо, що найбільш повно дав визначення вказаному явищу В.В. Трухачов, який зазначив, що протидія розслідуванню – це спосіб (форма) перешкоджання реальному або потенційному розслідуванню, що полягає в розробці та реалізації діянь, спрямованих на попередження та нейтралізацію розслідування на основі моделювання та/або аналізу дій осіб, які його здійснюють [8, 35].

Також існує багато підходів до класифікації протидії за різними критеріями. Так, Р.С. Белкін класифікує протидію за суб'єктом її здійснення – на «зовнішню» та «внутрішню» [9], С.О. Сафронов – за часовим критерієм: на протидію до та після початку діяльності правоохоронних органів по виявленню ознак злочину [10], Б.І. Хасан – за метою на тактичну та стратегічну [11, 224], В.М. Карагодін – за структурою: на складну та просту [12, 21] тощо.

Автор підтримує думку тих вчених, які класифікують протидію за основними групами, до яких належать:

- 1) приховування і знищення слідів злочину і злочинця;
- 2) приховування і знищення інформації, що має доказове значення, та її носіїв;
- 3) вплив на учасників кримінального судочинства (підкуп, погрози, шантаж та ін.);
- 4) втручання у діяльність правоохоронних органів, створення перешкод діяльності слідчого та/або оперативного працівника з метою ускладнення розслідування.

Досліджуючи питання протидії розслідуванню з боку правоохоронців, не можна не погодитись із думкою В.В. Трухачова, що протидія, яка здійснюється співробітниками правоохоронних органів, вирізняється своєю специфікою форм та способів протидії, її можна розділити на протидію розкриттю та розслідуванню злочинів, скоєних самими правоохоронцями, та протидію розкриттю та розслідуванню злочинів, скоєних іншими особами [8, 200].

Першу групу, переважно, представлено різними способами приховування злочинів, як-то: неприйняття відповідних заходів у випадку безпосереднього виявлення ознак злочину; спонукання громадян або представників організацій, які звернулися із заявами про вчинення відносно них злочинів, до відмови від подачі або відкликання таких заяв; приховування від обліку заяв про вчинення злочинів; не внесення до Єдиного реєстру судових розслідувань відповідних відомостей; фальсифікація матеріалів кримінальної справи, на підставі яких виноситься незаконна постанова про закриття кримінальної справи або зупинення досудового розслідування; необґрунтоване закриття кримінальної справи або зупинення досудового розслідування та ін.

До другої групи можна віднести протидію розслідуванню, яка здійснюється з урахуванням службових повноважень працівників органів внутрішніх справ та їх проінформованості щодо методики проведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, зокрема: використовуються

службові повноваження для отримання необхідної для здійснення протидії інформації; використовуються професійна обізнаність щодо способів виявлення ознак злочинів і подолання протидії розслідуванню; використовуються компрометуюча інформація, якою співробітники володіють або до якої мають доступ по службі, і яка в подальшому використовуються для здійснення впливу на заявників (потерпілих), свідків та осіб, які проводять розслідування; для впливу на осіб, які володіють доказовою інформацією про скоєні злочини, використовуються службові та владні повноваження, у тому числі – незаконне затримання та/або притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності цих осіб або їх близьких тощо.

При здійсненні працівниками органів внутрішніх справ протидії розслідуванню найчастіше використовуються такі способи протидії як: фальсифікація, знищення, трансформація або приховування слідів та/або засобів вчинення злочину чи процесуальних документів; інсценування; дискредитація та вплив на учасників кримінального процесу.

На практиці зазвичай виникають ситуації впливу на свідків та потерпілих. Не можна не погодитись з думкою І.А. Бобракова, який їх поділяє на чотири групи в залежності від: інформаційної ознаки – ситуації, коли вплив здійснюється таємно від суб'єкта розслідування, та ситуації, щодо яких є відомості й вони контролюються слідством; за наявністю ознаки внутрішнього конфлікту та його ступеня – гостро конфліктні та з прихованим конфліктом; за досягнутими результатами – завершено, завершено частково та незавершено; за результатами діяльності щодо їх подолання – ситуації, які не подолано, що призводять до «розвалу» справи, та ситуації, які подолано у повному обсязі або частково [13, 59].

Однією з найбільш розповсюджених форм протидії є лжесвідчення, яке здійснюється як з боку самих правоохоронців з метою приховування злочинної діяльності, так і з боку інших осіб, на яких вони здійснили вплив – свідків, заявників, потерпілих, колег по роботі тощо.

Як доречно відмітила О.В. Александренко, основною задачею допиту є викриття таких осіб у неправді, а також подолання самообмови, відмови від давання пояснень (показань), утаювання криміналістично-значущої та доказової інформації та інших способів протидії. Для досягнення цих задач застосовується ряд прийомів логічного, психологічного, тактичного або комплексного характеру [14].

До прийомів *логічного* характеру відносяться: пред'явлення викриваючих даних, демонстрація можливостей судових експертиз, використання наявних даних про активну протидію з боку зацікавлених осіб.

Серед прийомів *психологічного* характеру зазначають: переконання особи, яка допитується, у необхідності зміни своєї позиції відмови від надання свідчень, самообмови, заперечування з метою надання правдивих показань.

До прийомів *тактичного* характеру належать: «припущення легенди», який іноді поєднується з прийомом «припинення неправди»; «повторність», «відволікання уваги» (або непрямий допит); «промовка», «вичікування» та ін. [15, 144].

Серед прийомів попередження і подолання надання неправдивих свідчень є їх деталізація, створення в допитуваного уявлення щодо поінформованості слідчого про обставини вчинення злочину, участь у проведенні допиту фахівця задля попередження введення слідчого в оману або авторитетних для опитуємого осіб, присутність яких може перешкодити даванню неправдивих свідчень; пред'явлення викриваючих даних тощо.

Крім зазначених тактичних прийомів, в окремих випадках можуть застосовуватися різні прийоми переконання і роз'яснення щодо неправильності та небажаності для себе зайнятої позиції особою, що допитується, достатності даних та доказів для його викриття без його власних показань, з приводу хибного «почуття взаємодопомоги» та «уявного товариства» тощо.

Прийоми та методи переконання впливають на інтелектуальну та емоційну сфери людини. Так, необхідний результат може бути досягнутий шляхом звернення слідчого до позитивних якостей особистості особи, що допитується, з метою зміни мотивів його поведінки. Проте, не слід зводити переконання лише до умовляння або закликів, оскільки саме доведеність, підкріплення слів слідчого фактами відіграють головну роль у зміні особи своєї позиції та відмови від здійснення протидії. Крім цього, потрібно так проводити підготовку і саме допит, щоб

виключити необхідність у подальшому повторного виклику цих осіб та запобігти надання ними свідчень, які суттєво відрізняються від їх первинних показів.

Тактичні прийоми допиту, які розроблені в 1960-1970 роках О.Р. Ратіновим, Г.Г. Доспуловим, В.М. Порубовим, В.І. Смысловим та іншими криміналістами, використовуються до сьогодні, однак, потребують вдосконалення. Сучасні вчені-криміналісти пов'язують розвиток криміналістичної тактики з її «психологізацією», під якою розуміється «активне використання судової психології», тобто удосконалення психологічних основ слідства, розробку різних варіантів лінії поведінки слідчого, а також розробку нових ефективних тактичних прийомів допиту [16, 3].

Отже, необхідність вдосконалення і розробки тактичних прийомів обумовлена не лише достатньою поінформованістю працівників органів внутрішніх справ щодо них, а й вимогами сьогодення.

Як вже відмічалось вище, на даний час однією з основних форм протидії розкриттю злочинів цієї категорії є вплив у будь-якій формі на заявників, очевидців, членів їх родин і близьких родичів та інших учасників кримінального судочинства. У зв'язку із зазначеним, актуальності набуває питання забезпечення безпеки цих осіб, які стають основними об'єктами злочинного впливу. Захист вказаних осіб передбачений Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Проте дотепер належний механізм застосування даного Закону не розроблений, і на практиці потрібно чимало часу для його «включення». Потребують змін нормативні положення цього закону щодо покращення оперативності вжиття відповідних «захисних заходів» особливо коли це необхідно робити негайно, доки відомості про заявника та інших осіб, які володіють доказово-значущою інформацією, не стали відомі особам, які зацікавлені в протидії.

Окрім вищенаведених засобів та форм подолання протидії доцільно використовувати такий тактичний «превентивний» засіб подолання протидії розслідуванню, як використання фактора раптовості, сутність якого полягає в такій організації слідчої роботи, яка забезпечує непередбаченість змісту та характеру дій слідчого протидіючою стороною [17, 145]. Метою раптовості слідчих дій є досягнення ефекту їх несподіванки для суб'єктів протидії. Несподіване проведення самої слідчої дії (огляду місця події, допиту тощо), часу, місця їх проведення впливають на дану особу, позбавляють її можливості здійснити продуману протидію встановленню всіх обставин події. Раптове проведення огляду місця події та одночасне проведення допитів осіб, причетних до неї, позбавляють останніх можливості обміркувати та обрати єдину лінію поведінки (захисту), запобігають змові співучасників та сприяють отриманню правдивих і повних свідчень від ще «незацікавлених» у результатах слідства осіб.

Оперативне проведення огляду місця події, у разі своєчасного звернення заявника, попередить знищення доказів, забезпечить збереження та виявлення слідів та засобів вчинення злочину. Проте раптовість при проведенні розслідування досягається аж ніяк не за рахунок непередбачених рішень та дій, при прийнятті даного тактичного рішення необхідне «...холоднокровне врахування всіх плюсів та мінусів визначеного моменту проведення слідчих дій» [18, 172]. За умови проведення такого огляду пропонується залучати інших досвідчених працівників прокуратури, а в подальшому Державного бюро розслідувань для одночасного проведення допиту тих працівників органів внутрішніх справ, які можливо причетні до скоєння відповідного злочину або володіють криміналістично-значущою інформацією. При цьому треба мати на увазі, що до проведення цих слідчих дій необхідно ретельно підготуватись, зокрема, визначити перелік питань, з урахуванням «обраних» допитуваними особами версій, забезпечити технічне забезпечення слідчих дій тощо.

В окремих випадках для забезпечення «превентивного» подання можливої протидії розслідуванню з боку правоохоронців, як слушно відмічає О.В. Топільська, окрім вжиття негласних слідчих дій (*авт.*), необхідно використовувати можливості прокурорського нагляду за додержанням законів органами дізнання та досудового слідства, зокрема, здійснюючи опитування певних осіб та витребування необхідних документів, створити вигляд загальної перевірки, не акцентуючи увагу на конкретних питаннях [19, 31]. Це надасть змогу не лише зібрати окремі важливі дані, а й віддалити в часі той момент, з якого правоохоронці зрозуміють дійсний напрям перевірки та можуть розпочати активну протидію зі свого боку.

Крім того, для попередження впливу на заявника (потерпілого) та свідків не варто акцентувати увагу правоохоронців на змісті показів цих осіб, намагаючи уникати розголошення даних щодо джерела отримання відповідної інформації про подію. Крім того, для попередження намірів працівників органів внутрішніх справ у подальшому скомпрометувати отриману вербальну інформацію та її джерела чи відмовитися від раніше даних показань або заявити про одержання доказів у результаті застосування «недозволених методів ведення слідства» ефективним буде використання технічних засобів фіксації ходу слідчих дій.

Так, у разі, якщо очевидцями побиття працівниками міліції заявника були його співкамерники, з метою запобігання можливого впливу з боку правоохоронців пропонуємо до або одразу після проведення їх допиту ініціювати вирішення питання про переведення цих осіб до слідчого ізолятору та передачу кримінальних справ щодо них до слідчих підрозділів інших правоохоронних органів.

У випадку, якщо заявник (потерпілий) є підозрюваним чи обвинуваченим по справі, яка знаходиться у провадженні слідчого підрозділу міськрайвідділу внутрішніх справ, співробітники якого підозрюються у застосуванні насильства, пропонуємо ініціювати питання про визначення підслідності таких кримінальних проваджень за слідчим підрозділом іншого правоохоронного органу, оскільки у такому разі попереджається можливість застосування зацікавленими особами до заявника (потерпілого) різних форм впливу.

При отриманні під час розслідування відомостей щодо неправомірного впливу на учасників процесу необхідно вживати наступні заходи: офіційно попереджати осіб, які здійснюють вплив, про неприпустимість таких дій; за наявності підстав застосовувати кримінально-правові заходи реагування; заявників, потерпілих, свідків та інших учасників процесу потрібно попереджати про можливість впливу та інструктувати про необхідну лінію поведінки; проводити негласні слідчі дії щодо встановлення суб'єктів впливу та документування їх дій, у свою чергу отримані дані безпосередньо вказуватимуть на причетність відповідних осіб до скоєння злочину.

З метою подолання протидії та отримання додаткових даних злочинної діяльності працівників органів внутрішніх справ можливе використання тактичних комбінацій, під час проведення яких слідчі заходи можуть проводитися також для забезпечення ефективності негласних слідчих дій. Наприклад, під час допиту зацікавленим у протидії особам повідомляється інформація про наміри допитати свідків або провести інші слідчі дії. У свою чергу, така інформація спонукає цих осіб вдатися до її передачі іншим співучасникам з метою знищення слідів злочину або перевірки їх знищення, здійснення впливу на інших осіб тощо. При цьому, нововведені в кримінальний процес негласні зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та аудіовізуальне спостереження, встановлені Новим КПК України, дозволять встановити досі невідомих співучасників злочину, документувати їх вплив на учасників процесу тощо.

Проведення окремих тактичних операцій і комбінацій вимагає взаємодії декількох служб і підрозділів правоохоронних органів та є якісно іншим, більш високим, рівнем подолання протидії. Проте, слід зазначити, що, крім позитивної сторони, взаємодія має і негативну. За участі оперативно-технічних підрозділів органів внутрішніх справ або служби безпеки, які уповноважені здійснювати зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, значно підвищується небезпека «витоку» інформації, затягування або взагалі зриву негласних слідчих заходів з боку окремих учасників взаємодії.

З метою недопущення виникнення подібних ситуацій вважаємо за необхідне внести зміни до ч.4 ст.263 Кримінального процесуального кодексу України щодо надання повноважень органам Державного бюро розслідувань проводити негласну слідчу дію – зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Такі зміни нададуть можливість не лише уникнути «витоку» інформації, а й забезпечать більш оперативне, отже, ефективне розслідування злочинів та подолання можливої протидії слідству з боку працівників органів внутрішніх справ та інших зацікавлених осіб.

З урахуванням викладеного, не можна не погодитись з думкою не лише практичних працівників, а й європейської спільноти з приводу необхідності вжиття Україною всіх необхідних заходів, направлених на забезпечення ефективного розслідування випадків

жорстокого поводження, зокрема, шляхом удосконалення кримінально-процесуального законодавства та методик проведення розслідування цих злочинів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: Закон України від 17.07.97 №475/97-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1997. – № 40. – Ст. 263.
3. Справа “Афанасьєв проти України” (заява №38722/02): рішення Європейського суду з прав людини від 5 квітня 2005 року, Страсбург // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – С. 25.
4. По жалобам о нарушениях статьи 2 Конвенции. Вопрос о соблюдении права на жизнь // Бюллетень Европейского суда по правам человека. – 2006. – № 9. – С. 8-10.
5. Справа “Корсаков проти Молдови”: рішення Європейського суду з прав людини від 4 квітня 2006 року // Адвокат. – 2006. – № 7. – С. 28.
6. Карпачева Н.И. Состояние соблюдения и защиты прав и свобод человека в Украине: первый ежегодный доклад Уполномоченного Верховного Совета Украины по правам человека / Н.И. Карпачева – Х.: Консум, 2002. – 494 с.
7. Доповідна записка Генеральному прокурору України від 21.03.2011р. про стан додержання органами внутрішніх справ прав людини / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gpu.gov.ua>.
8. Трухачев В.В. Криминалистический анализ сокрытия преступной деятельности / В.В. Трухачев. – Воронеж: Воронеж. ун-т, 2000. – 224 с.
9. Белкин Р.С. Курс криминалистики: в 3 т. / Р.С. Белкин. – М.: Юристъ, 1997. – (Серия «Криминалистические средства, приемы и рекомендации»). – Т. 3. – 1997. – 480 с.
10. Сафронов С.О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжкого і середньої тяжкості тілесних ушкоджень: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / С.О. Сафронов. – Х., 1999. – 230 с.
11. Хасан Б.И. Противодействие при расследовании преступлений как объект криминалистического и психологического изучения / Б.И. Хасан // Актуальные вопросы государства и права на современном этапе. – 1983. – № 1 – С. 223-224.
12. Карагодин В.Н. Преодоление противодействия предварительному расследованию / В.Н. Карагодин. – Свердловск, 1992. – 176 с.
13. Бобраков И.А. Воздействие преступников на свидетелей и потерпевших и криминалистические методы его преодоления: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / И.А. Бобраков. – М., 1997. – 230 с.
14. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / О.В. Александренко. – К., 2004. – 250 с.
15. Аверьянова Т.В. Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов предварительного расследования / Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин – М.: Новый Юристъ, 1997. – 400 с.
16. Сорокина Т.А. Тактико-психологические приемы получения, проверки и оценки показаний свидетелей и потерпевших: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / Т.А. Сорокина; Санкт-Петербургский университет. – СПб., 2001. – 22 с.
17. Бахин В.П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962-2002) / В.П. Бахин. – К.: НВТ «Правник», 2002. – 268 с.
18. Быховский И.Е. Об использовании фактора внезапности при расследовании преступлений / И.Е. Быховский // Вопросы криминалистики. – 1963. – № 8-9. – С. 58.

19. Топильская Е.В. Особенности расследования превышения работниками милиции должностных полномочий, сопряженного с применением насилия / Е.В. Топильская // Криминалисть. – 2011. – № 3 (9). – С. 37-40.

УДК 342.2: 343.163: 343.1 (477)

«ИНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ» ЯК ПРЕДМЕТ У СТРУКТУРІ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Мала О.Р., здобувач

Національна академія прокуратури України

У статті досліджено представницьке поняття «інтереси держави», запропоновано його визначення та види в залежності від сфер діяльності суспільства. Чітко визначені та проаналізовані підстави представництва прокурором інтересів держави в кримінальному судочинстві. Сформульовані доповнення до норм чинного законодавства з метою оптимізації представницької діяльності прокуратури в кримінальному судочинстві, реального відновлення порушених інтересів держави.

Ключові слова: підстави представництва, інтереси держави, матеріальна шкода, кримінальне судочинство, прокурорсько-представницькі правовідносини.

Малая О.Р. «ИНТЕРЕСЫ ГОСУДАРСТВА» КАК ПРЕДМЕТ В СТРУКТУРЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОКУРАТУРЫ В УГОЛОВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ / Национальная академия прокуратуры Украины, Украина

В статье исследовано представительское понятие «интересы государства», предложено его определение и виды в зависимости от сфер деятельности общества. Четко определены и проанализированы основания для представительства прокурором интересов государства в уголовном судопроизводстве. Сформулированы дополнения к нормам действующего законодательства с целью оптимизации представительской деятельности прокуратуры в уголовном судопроизводстве, реального восстановления нарушенных интересов государства.

Ключевые слова: основания представительства, интересы государства, материальный вред, уголовное судопроизводство, прокурорско-представительские правоотношения.

Mala O.R. "THE STATE INTEREST" AS A SUBJECT IN THE STRUCTURE OF REPRESENTATIVE ACTIVITY OF PROSECUTOR IN THE CRIMINAL LEGAL PROCEDURE / National Prosecutor's Academy of Ukraine, Ukraine

The article researches representative conception "the state interest" because the current legislation assumes the right of prosecutor to advance a claim in the state interests in criminal legal procedure, but the essence of this category is not assigned to the law. The author analyses approaches of different social sciences, views of lawyers and sociologists about definition of conceptions "interest" and "the state interest" and resumes that the closest to conception "the state interest", assigned in 121st article of the Constitution of Ukraine is presentation of the state interests as social wants to secure the conditions of social safety, legality, law and order in the country.

The elements of conception under consideration are defined. Social value of those or other social relations, which are defined by society and the country, is the most important element of the conception "the state interest". Another element of the conception under consideration is that this social value is protected by the rights of current legislation.

Taking into consideration the public domain the author picks out types of state interests which are the subject of prosecutor's action in the criminal legal procedure: political, economical, social, military, ecological, informational and scientific interests of the country. The essence of these interests is defined.

Besides, in this article the author proposes approximate list of prosecutor's actions according to the state interests about removal of socially dangerous effects of criminal actions.

The reasons of representation of state interests by prosecutor in criminal proceedings are clearly defined and analyzed. The norms of the legislation, which the prosecutor refers to while substantiating the state interests are systematized. The author makes additions to the norms of current legislation for the purpose of optimization of representative activity of public prosecutor's office in criminal legal procedure, real restoration of broken state interests.

The author also studies the problem of separation of duties of public prosecution bodies and bodies of state power and local authorities, which have the right to present the state interests about reparation of damages